

ԱՅԻԵԻԱՅԻԲ

ՀԱՅԵՆՊԱՍՏ ԲԱՆԱԽՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՎԻՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

Հայկ. Հանրապետութեան հռչակման Բ. տարեդարձն հրապարակաւ տօնելու համար վիեննայի հայ Գաղութը՝ նախաձեռնութեամբ «Անի» ընկերութեան կազմակերպեց գերմաներէն լեզուաւ երեք Բանախօսութիւն, որոնք խօսուեցան տեղւոյս Ուրանիայի մէջ ի ներկայութեան հոծ հասարակութեան:

Dr. Karl Weczerzik.

Առաջին Բանախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Մայիս 19ին: Ճառախօսն էր Dr. Karl Weczerzik, Planheim ազնուազարմ տոհմէն, յայտնի հրապարակախօս եւ հեղինակ հոգեխօսական ու գեղարուեստական գրութեանց, մի եւ նոյն ժամանակ ջերմ համակիր մը Հայութեան:

Հարեւանցիկ ակնարկով ջանաց ի ձեռն բաղմամբիւ լուսապատկերներու՝ ներկայացնել հայ աշխարհն եւ ժողովուրդն իւր սեպհական հրապարակութեան, ինքնատիպ գծերովն ու մշակած քաղաքակրթութեամբ: Նախ շօշափելով ընդհանրապէս Հայոց պատմական անցեալն, ապա ծանրացաւ աւելի ճարտարարուեստի ու կեանքի վրայ: Մերթ ընդ մերթ հայ անցեալէն ու ներկայէն նշանաւոր վայրերու, դէպքերու եւ դէմ-

քերու պատկերներ կը ներկայացնէր՝ պատշաճ լուսաբանութիւններու եւ ամփոփ տեղեկութիւններու շնորհակցութեամբ:

Ընդարձակ սրահն երկրորդ անգամ բացուեցաւ 29ին զինուորական քհ. P. Hofer Norbertի առջեւ: Այս երիտասարդ համակերպի գէմբը՝ թէեւ ծննդեամբ Թիրոլցի, բայց 14 տարեկան հասակէն ի վեր արեւելք ապրած է: Գործած է Իզմիրի եւ Կ. Պոլսոյ կղերանոցներուն եւ Սամսոնի մէջ իբրեւ ուսուցիչ (լեզուի, բնագիտութեան եւն) եւ քահանայ, եւ 1912էն ի վեր մեծաւոր կարգուած Կարնոյ Կապուչին

P. J. Norbert Hofer.

քարոզիչներուն եւ տնօրէն դադ. դպրոցին: Հայկական տեղահանութեան ժամանակ իւր 8 ամիս տեղեկատուի պաշտօն կատարած է ջարդերու մասին՝ տալով ճշգրիտ զեկուցումներ Կ. Պոլսոյ քահանայապետական նուիրակին: 1915 Հոկտ.ին վիեննա եկաւ Աւստրիական կառավարութեան միջնորդութիւնը խնդրելու տարագիր ժողովրդեան ի նպաստ: Բայց թուրքերն իմանալով՝ զինքը մահուան կը դատապարտեն: Նման աննպաստ պարագաներէ մղուած՝ ազատակամ զինուորական քհ. կը գրուի եւ 1916ին սոյն պաշտօնով հիւս. ուղղմողաշտ կը մեկնի:

Հայ սարսափներու այս ակննատես վկան՝ սրտաճմրկ կերպով պատկերացուց տարագրեալ-

ներուն խեղճ վիճակը, անոնց կրած այլազան տանջանքներն ու պէսպէս նեղութիւնները: Շեշտեց ի մասնաւորի խղճալի եւ միանգամայն կորովի դիրքը հայ կնոջ, որ երբեք հաւատափոխ չեղաւ: Դիւցաղնական դէպքերու յիշատակութիւնները, վառ նկարագրութիւնն ու պատկերացուած քստմենքի տեսարանները — կենդանի ուրուականներ, մեռեալներու դիակներ, խողտողումներ եւն — այս ամէնը սրտառու է ու խոր տպաւորութիւն թողուցին մանաւանդ անտեղեակ հանդիսականներուն վրայ, որոնք բնաւ չէին ճանչցած Թուրքը: Հինգ տարի անընդհատ եւ այսօր իսկ Հայերն արձանացան իրրեւ տիպար քաջեր ու նահատակներ՝ Հաւատոյ եւ Ազգին. արդարեւ անոնց արիւթիւնն ու հաւատքը՝ կը գոչեն ու կը պահանջեն ամենայն իրաւամբ — արդարութիւն եւ ազատութիւն: Տխուր ազդեցութեան ներքեւ ցրուեցաւ բազմութիւնը:

Երրորդ բանախօսութիւնը կատարուեցաւ Մայիս 31ին ի ձեռն Տ. Ella Triebniggի: Ի մանկութենէ օժտուած քնարերգակ բանաստեղծի ոգւով ու բանագործականի յաջող մտքով, հրապարակ կը մտնէ պարզ՝ բայց մշակուած ու գրաւիչ ոճով: Ասկայն նաեւ հետամուտ դպրութեան ու մատենագրութեան, տարիներ վերջ ճարտար գրիչը կը նուիրէ բոլորովին անոնց՝ պահ մը մոռնալով իսկ իւր առաջին ձիրքերը: Ականաւոր Տիկինն հրապարակելով Հայու մտքէն՝ կը նուիրուի հայ մատենագրութեան ու բանաստեղծութեան: Իւր ուսմանց իրրեւ երախայրիք՝ սիրով յանձն կ'առնու ներկայ բանախօսութիւնս: Թիւով փոքրիկ՝ բայց հանճարով մեծ հայ ազգիս հին քերթութեան վրայ ակնարկ մը արձակեց համառօտակի («Երկնէր երկին»): Ե. որդ դարով սկսաւ հայ մատենագիրներու շրջանը: Դրուատեց եկեղեցական բանաստեղծութիւնը, յառաջ բերաւ սիրուն կտորներ շա-

րականներէն, որոնց մէջ մերթ փառարանութիւն, մերթ դառն զղջում, մերթ սեռն սէր կը ցօլանան: Անցնելով յետին դարերուս, Նահապետ Բուլակի սիրերգներէն նմոյշ մը կարդաց. ու բացատրելէն ետքը կրկին Մխիթարեանց արդիւնալից գործունէութիւնը հայ ազգին մէջ՝ ապա սկսաւ դեգերիլ ԺԹ. եւ ի դարու հայ հանճարներու շուրջը: Բաժնին վիպական առաջնակարգ հանճարովը, Ու. Պատկանեան ժողովրդական մոլեսայի թուիւքովը, Ա. Ահարոնեան մատենագրի պերճ ոճովը, Յ. Գովհանիսեան եւ

Ella Triebnigg.

Յ. Թումանեան — մին՝ իւր քնարերգակ, իսկ միւսը՝ դիւցաղներգակ խանդովը եւ ուրիշ պատկառելի անձինք հայ գրականութեան, կը պատկերանան հոն իրենց ուրոյն բարեմասնութեամբ: Սիրուն ու գրաւիչ էին Աղ. Ծատուրեանի «Մայիսը», Աշուղ Ջիւանիի «Երգիչը» եւ այն ամէն յառաջ բերուած կտորները, որոնց գերմ. թարգմանութիւնը թէեւ յինքեան անբասիր, բայց չէր այն հաւատարիմ նկարը հայ բանաստեղծի ազգաշունչ հոգւոյն: Բուն ծափահարութենէ ետքը, վերջին անգամ կարդաց Յ. Թումանեանի «Հայուն վիշտը» եւ այսու վերջին անգամ մըն ալ Հայուն ծով տառապանքն ալեկո-

ծեց ունկնդիրներու սիրտը:

Խորին շնորհակալութիւն այս երեք ծառասացներուն ալ, որոնք փոյթեալանդն գտնուեցան տարաբախտ Հայուն վսեմ անունն իրենց ազգին մէջ տարածելու:

Վիմանանք թէ «Անի» ընկերութիւնը մտադիր է առաջիկայ աշնան ու ձմեռուան աւելի ընդարձակ ծրագրով ճառախօսութիւններ եւ նուագահանդեսներ կազմակերպել ի նպաստ հայկ. հարցին: Այժմէն կը ցանկանք ամէն յաջողութիւն այս գովելի ձեռնարկութեան:

* Ռ. Բ.